

УДК 336.1

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА ЯКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЮ БАНКУ

Табенська Ю.В.

Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

У статті досліджується ефективність управління кредитною діяльністю банку в кризовий період. Висвітлено чинники обсягу і структури кредитного портфелю банку. Досліджено основні етапи Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року, за результатами впровадження якої повинна зрости стабільність функціонування банківського сектору як однієї із важливих складових фінансової системи країни. Проаналізовані показники доходності кредитного портфеля, які характеризують залежність загальних доходів банку від кредитних операцій. Проведено моніторинг групи показників ризику кредитного портфеля, що надає інформацію щодо забезпеченості кредитного портфеля власним капіталом.

Ключові слова: кредит, кредитний портфель, ризик, доходність кредитного портфелю, процентний дохід.

Постановка проблеми. В посткризовий період важливим сектором фінансово-кредитних відносин є банківська діяльність, яка впливає на розвиток країни. Кредитні операції в балансових показниках діяльності банківської установи займають одне з пріоритетних місць, адже доходи від даної категорії складають основну частку доходів банківських установ. В XXI столітті кредитні операції пов'язані з високим рівнем ризику, тому оцінка та аналіз якості саме кредитного портфелю банку є особливо актуальним. Також важливу роль у системі ризик-менеджменту банків відіграють оцінка та моніторинг ризиків від кредитної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості ефективності управління кредитної діяльності банку можна зустріти у працях таких вітчизняних вчених, як: В.В. Зянько, В.І. Міщенко, А.М. Мороз. Управлінню кредитною діяльністю, управлінню кредитним процесом, розробці та реалізації кредитної стратегії та кредитної політики присвячені праці Р.Т. Балакіної, В.С. Галанова, Ж.В. Гарбар, Ю.В. Луньової, Д.Ю. Пендехова, А.М. Сидоренко.

Вирішення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас, доцільним є визначення відповідних інституційних засад організації процедурності аналізу та оцінки якості кредитного портфелю банку в кризовий період економіки не тільки на загальнотеоретичному, а і на практичному рівнях.

Мета статті. Враховуючи актуальність обраної тематики дослідження метою статті є подальше теоретичне дослідження процедурності аналізу та оцінки якості кредитного портфелю банку в кризовий період економіки не тільки на загальнотеоретичному, а і на практичному рівнях.

Виклад основного матеріалу. Згідно з Положенням про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями кредитний портфель (credit portfolio) це сукупність усіх банківських позик, що структуровані за певними параметрами відповідно до завдань визначеної банком кредитної політики.

В банківській діяльності обсяг кредитного портфелю оцінюється за балансовою вартістю всіх кредитів банку, в т.ч. прострочених, пролонгованих і сумнівних. У структурі балансу банку кредитний портфель розглядається як єдине ціле

та складова частина активів банку, яка має свій рівень доходності та відповідний рівень ризику.

Обсяг і структура кредитного портфелю банку визначаються такими чинниками [1]:

- розмір банку (капіталу);
- правила регулювання банківської діяльності;
- офіційна кредитна політика банку;
- досвід і кваліфікація менеджерів;
- рівень доходності різних напрямів розміщення коштів.

На конкурентноспроможність кредитного портфелю банку впливають такі чинники: ризиковість, ліквідність, доходність, швидкість відновлення та ступінь оновлення кредитного портфелю.

Одним із ключових елементів діяльності комерційних банків у сфері організації грошово-кредитних відносин є комплекс заходів з управління їх власними кредитними портфелями з огляду на необхідність реалізації двох важливих завдань [2]:

1) забезпечення ліквідності активів банку і підтримання належного рівня його платоспроможності;

2) максимізації загального рівня доходу від активних операцій і передусім кредитування як основної форми розміщення банківських ресурсів.

Роль кредиту в економічному середовищі визначається сферами його застосування, які встановлюються згідно з особливостями і завданнями розвитку економіки на основі комплексу спеціальних умов:

- необхідності участі позичених коштів у вирішенні проблем забезпечення безперебійності і розвитку процесів виробництва і реалізації продукції;
- якості виробничої діяльності підприємств;
- економічного використання ресурсів господарства;
- потреб забезпечення обороту платіжними засобами;
- інтересів підвищення добробуту населення та ін.

В практичній діяльності під банківським кредитом трактують зобов'язання банку надати певну суму грошей, гарантію, продовження терміну погашення боргу. Використання банківського кредиту в різноманітних сферах фінансово-господарської діяльності визначаються залежно від його цільового призначення та складу учасників кредитних відносин. Так, всі позичкові операції комерційних банків можуть бути поділені на чотири групи.

1. Кредитування банками юридичних осіб, де найкраще проявляється стимулююча функція кредиту, яка полягає в тому, що позичальник настільки ефективно повинен використати позичені гроші, щоб повернути банку суму кредиту, сплатити процентну та комісійну винагороду за користування ним, а також забезпечити собі отримання прибутку.

2. Кредитування інвестиційної діяльності підприємств, призначене для збільшення основних фондів, реконструкції та розширення виробництва.

3. Споживче банківське кредитування, яке полягає не в отриманні прибутків, а в задоволенні певних споживчих потреб.

4. Кредитування держави для покриття бюджетного дефіциту.

Задля правильної організації кредитної діяльності банки розробляють та впроваджують власну кредитну політику. Кредитна політика, як правило, містить стратегію і тактику банку щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування клієнтів банку (позичальників) на основі принципів поверненості, строковості, цільового використання, забезпеченості та платності.

Розвиток банківської системи нерозривно пов'язаний із розвитком інших ланок фінансової системи України. Тому Національним банком України було розроблено Комплексну програму розвитку фінансового сектору України до 2020 року, за результатами впровадження якої повинна зрости стабільність функціонування банківського сектору як однієї із важливих складових фінансової системи. Програмою передбачено реалізацію наступних етапів: очищення, перезавантаження та створення передумов для довгострокового сталого розвитку фінансового сектору.

Зокрема у Плані заходів на виконання Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року передбачені наступні заходи щодо поліпшення саме кредитної діяльності фінансових установ, зокрема [3]:

– упровадити ефективний механізм захисту прав кредиторів та очищення фінансового сектору від проблемних активів (удосконалити законодавство щодо примусового стягнення заборгованості та відчуження і реалізації заставленого майна, у тому числі скоротити процедури відчуження об'єктів застави на користь кредиторів;

– налагодити практику виведення з ринку неефективних учасників фінансового сектору, які у тому числі не виконують планів з рекапіталізації та покращення фінансового стану;

– проаналізувати та адаптувати міжнародний досвід щодо позасудового врегулювання та стимулювання реструктуризації заборгованості, що може бути оздоровленою;

– забезпечити законодавчу підтримку механізму позасудового врегулювання, у тому числі передбачити податкові пільги та спрощення механізму стягнення для неуспішних реструктуризацій;

– стимулювати розбудову інфраструктури для ефективного управління проблемними активами (урегулювати функціонування колекторських компаній, забезпечити розвиток інструментів нормалізації платіжної дисципліни за проблемними активами та ін.

В науковій літературі виділяють систему коефіцієнтів, які запропоновані для аналізу та оцінки ефективності кредитної політики банку. Показники розділені на дві групи: показники доходності кредитного портфеля та показники ризику кредитного портфеля [4].

На думку Бикової О.В., Марченко О.В. показники доходності кредитного портфеля (таблиця 1) характеризують залежність загальних доходів банку від кредитних операцій, що дозволяють визначити вартість наданих кредитів та отримати показник прибутковості саме кредитних операцій.

Група показників ризику кредитного портфеля (таблиця 2) надає інформацію щодо забезпеченості кредитного портфеля власним капіталом, частки залучених коштів у формуванні кредитного портфелю банку та рівнем сформованого резерву під кредитні операції, який характеризує якість кредитного портфелю.

Особливо актуально під час проведення кредитних операцій банківськими установами є створення резервів за кредитними операціями, адже погіршення якості активів банку або підвищення ризикованості кредитних операцій прямо впливає на якість кредитного портфелю банку. Для цього здійснюється оцінка кредитних ризиків за всіма кредитами, що видані банком, та коштами, які розміщені на кореспондентських рахунках, які відкриті в інших банках (як в національній, так і в іноземній валютах).

Таблиця 1

Показники доходності кредитного портфеля [4]

Показник	Формула для розрахунку
Коефіцієнт доходності кредитних операцій (Кд)	Процентний доход/Кредитний портфель
Частка процентних доходів (Кпд)	Процентний доход/Доходи
Маржа процентного прибутку (ЧМпр)	(Процентний доход – Процентні витрати)/Активні доходи

Таблиця 2

Показники ризику кредитного портфеля [4]

Показник	Формула для розрахунку
Коефіцієнт покриття кредитного портфелю власним капіталом (Квк)	Власний капітал/Кредитний портфель
Коефіцієнт використання залучених коштів в кредитному портфелі (Кзк)	Власний капітал/Зобов'язання
Коефіцієнт якості кредитного портфеля (Кя)	Сформований резерв/Кредитний портфель
Коефіцієнт активності використання коштів клієнтів в кредитному портфелі (Ккк)	Кредитний портфель/Кошти клієнтів
Коефіцієнт кредитної активності (Ка)	Кредитний портфель/Активи

Висновки і пропозиції. У результаті проведеного дослідження теоретичних та практичних питань аналізу та оцінки якості кредитного портфеля зроблені наступні висновки:

1. В банківській діяльності обсяг кредитного портфелю оцінюється за балансовою вартістю всіх кредитів банку, в т.ч. прострочених, пролонгованих і сумнівних.

2. На конкурентноспроможність кредитного портфелю банку впливають такі чинники: ризиковість, ліквідність, дохідність, швидкість відновлення та ступінь оновлення кредитного портфелю.

3. Задля правильної організації кредитної діяльності банками розробляється та впроваджується власна кредитна політика, яка містить стратегію і тактику банку щодо залучення коштів та спрямування їх на кредитування клієнтів банку (позичальників) на основі принципів поверненості, строковості, цільового використання, забезпеченості та платності.

4. Науковцями в сучасних умовах виділяють систему коефіцієнтів, які запропоновані для аналізу та оцінки ефективності кредитної політики банку.

5. Одним із способів мінімізації кредитного ризику є створення резервів за кредитними операціями, вимоги, які встановлюються НБУ.

Список літератури:

1. Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/control/uk/index>.
2. Форіншурер. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/rating-banks>.
3. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297>.
4. Бикова О.В., Марченко О.В. Оцінка ефективності кредитної політики банку. – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/3/136.pdf>.

Табенская Ю.В.

Черновицкий торгово-экономический институт
Киевского национального торгово-экономического университета

АНАЛИЗ И ОЦЕНКА КАЧЕСТВА КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКОВ

Аннотация

В статье исследуется эффективность управления кредитной деятельностью банка в кризисный период. Освещены факторы объема и структуры кредитного портфеля банка. Исследованы основные этапы комплексной программы развития финансового сектора Украины до 2020 года, по результатам внедрения которой должна возрасти стабильность функционирования банковского сектора как одной из важных составляющих финансовой системы страны. Проанализированы показатели доходности кредитного портфеля, характеризующих зависимость общих доходов банка от кредитных операций. Проведен мониторинг группы показателей риска кредитного портфеля, предоставляет информацию о обеспеченности кредитного портфеля собственным капиталом.

Ключевые слова: кредит, кредитный портфель, риск, доходность кредитного портфеля, процентный доход.

Tabenskaya J.V.

Chernivtsi Institute of Trade and Economics
Kyiv National University of Trade and Economics

ANALYSIS AND ASSESSMENT OF THE QUALITY OF CREDIT PORTFOLIO OF THE BANK

Summary

The article examines the efficiency of managing the bank's credit activities during the crisis period. The factors of the volume and structure of the bank's loan portfolio are highlighted. The main stages of the Complex Program for the Development of the Financial Sector of Ukraine till 2020, the results of which should increase the stability of the functioning of the banking sector as one of the important components of the country's financial system. The analysis of the indicators of profitability of the loan portfolio, which characterize the dependence of the bank's total revenues from lending operations. The monitoring of a group of risk indicators of a loan portfolio, provides information on the provision of loan portfolio by equity.

Keywords: credit, loan portfolio, risk, profitability of a loan portfolio, interest income.